

K&S

KVINDEN&SAMFUNDET, VINTER 2014

KVINDER OG ALDRING

For
gammel til
forsiden?

Ungdomsfikseringen
gennemsyrrer vores samfund
og lægger pres på kvinder
om at holde sig unge og
attraktive længere.

NR.
1.688
130. årgang

VELKOMMEN

Kære læser

»58 år! Virkelig? Ej, det kan man slet ikke se, du ser meget yngre ud.« Det er hørt så mange gange før. Alderskomplimentet. Vi roser hinanden for et ungdommeligt udseende og tier, når det modsatte er tilfældet. Sådan har vi altid gjort. På autopilot. Som teenager kan man være heldig at få komplimentet »du ser moden ud af dine alder«, men man skal ikke langt op i 20erne, før bøtten vender, og alderskomplimentet udelukkende beror på et ungdommeligt udseende. Og hvorfor mon?

Vi er kulturelt kodede til at betragte den fysiske aldring med negative øjne. Selvom vi feminister går i brechen for accept af alle uanset køn, religion, etnicitet og alder, er vi alle i mere eller mindre ubevidst grad påvirket af nogle kulturelt forankrede fordomme overfor alderdom, som vi er med til at holde i ave, selv når intentionen er et kompliment. Vi ved, at vi lever i et ungdomsfikseret samfund og er opmærksomme på den konstante eksponering af et oftest ungt kvindeligt skønhedsideal. Det til trods tror jeg, at de færreste kan sige sig fri for selv at viderefremme aldersstereotyperne, som særligt kvinder er underlagt. Ungdom er hipt, og alderdom er yt. Sådan er det.

Den undring blev springbrættet til temaet for dette nummer af Kvinden&Samfundet: kvinder og aldring. Vi undersøger helt konkret, hvilken påvirkning den øgede ungdomsfiksering har på vores modne og ældre kvinder, og hvordan vi som individer og samfund tilpasser os den.

Til at skyde temaet i gang lægger vi ud med en artikel om plastikkirurgi. I følge plastikkirurgernes brancheforening har man i de seneste år set en stigning i antallet af kvinder over 50 år, som lægger sig under kniven. Skribent Medine Duvarci har kastet et fordomsfrit blik på udviklingen og talt med 51-årige Leyla Dalsgaard, som var ked af de tegn, aldring og graviditet havde efterladt på hendes krop. Vi

kigger også nærmere på de modne kvinders fravær i mediebilledet. Flere undersøgelser viser, at kvinderne over 50 år får mindre skærmtid end mændene, både for tv-værternes og skuespillernes vedkommende. Det er et demokratisk problem, hvis der er grupper i vores befolkning, som ekskluderes fra mediebilledet på baggrund af alder og køn. Men ligestillingen kommer af sig selv, lyder det fra Dansk Journalistforbund, mens Skuespillerforbundet forklarer, at branchen læner sig op ad en gammel, traditionel typecasting, som ikke afspejler nutidens kvinder over 50. Tv-vært Line Baun Danielsen, som blev fyret fra TV2's Go' Morgen Danmark i 2008 netop for at give plads til yngre ansigter, fortæller om, hvordan hun har oplevet branchen forandre sig indefra.

Og så rykker vi over Nordsøen til Storbritannien, hvor den britiske professor og feminist Lynne Segal, også kendt for sine klummer i avisen the Guardian, kaster et kritisk blik på ungdomsfikseringens konsekvenser for ikke alene de ældre kvinders selvforståelse, men også måden, vi betragter og behandler alderdom på. Ifølge hende tog besættelsen af ungdom for alvor fat i 1960'erne i en tid, hvor kvinderne – paradoksalt nok – fik flere friheder. Og netop i Storbritannien, hvor mediebranchens ulige repræsentation af mænd og kvinder over 50 år er langt mere udtalt end i Danmark, forsøger en række organisationer nu at få indført et charter, en slags tjekliste, i mediebranchen, som skal sikre en mere lige og mindre stereotyp fremstilling af de modne kvinder. Vi har talt med en af initiativtagerne, Lorna Warren.

I dette nummer af Kvinden&Samfundet har vi valgt at lægge lidt flere historier udenfor tema, end vi plejer. Det giver til gengæld plads til at komme omkring andre emner, som optager os, heriblandt barsel. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at vi i Dansk Kvindesamfund er skuffede over den nuværende regerings indsats på netop det område. Tiden er løbet fra den danske barselslovgivning, og på arbejdsmarkedet sakker Danmark bagud på ligestillingsområdet i forhold til andre EU-lande. Økonomiprofessor Nina Smith serverer det råt for usødet i et kontant interview om den danske barselslovgivning. På de følgende sider venter der andre - forhåbentlig tankevækkende - indslag, som kan inspirere til eftertanke og debat.

God læselyst i den dejlige juletid.

Sofie L. Nielsen, redaktør

UDGIVER: Dansk Kvindesamfund, Niels Hemmingsensgade 10, 3. sal, 1153 København K **TELEFON:** 3315 7837 **E-MAIL:** sekretariat@danskkvindesamfund.dk

STØTTE: Udgivet med støtte fra Kvindernes Bygnings Fond, Zonta København II og Zonta København III

REDAKTØR: Sofie L. Nielsen, kommunikation@danskkvindesamfund.dk **FOTO:** Ty Stange, www.ty-stange.dk **DESIGN OG LAYOUT:** Anders Mandahl Christiansen, www.kommastudio.dk **REPRO OG TRYK:** Reklameholdet, Jylland – Filipsen, Dalbyvej 93, 6000 Kolding, www.reklameholdet.dk — trykt på klorfrit papir

OPLAG: 1400 eksemplarer **ISSN:** 0106-5084

Bladets leder udtrykker Dansk Kvindesamfunds holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med foreningens synspunkter.

Dansk Kvindesamfund arbejder for fuld ligestilling af og ligeværd for kvinder og mænd, så de på lige vilkår kan gøre deres indsats i hjem, erhverv og det offentlige liv.

På forsiden ses Dansk Kvindesamfunds kommunikationschef Christina Alfthan (47 år).

www.danskkvindesamfund.dk

” Vores branche læner sig op af en gammel, traditionel typecasting og glemmer at se ud i samfundet, hvor kvinder i 50'erne altså stadig er aktive på arbejdsmarkedet. De kan sagtens spille overlæger og advokater. Det burde kunsten afspejle.

Katja Holm, formand for Dansk Skuespillerforbund, side 11 →

INDHOLD

4. **Leder: Aldersfascisme – nej tak!**

TEMA: KVINDER OG ALDRING

5. **Leder: Gem din alderdom af vejen, tak**

6. **Tilbage til udgangspunktet**

Kvinder over 50 år lægger sig i stigende grad under kniven.

8. **Vi skal lære at omfavne vores alder**

Den britiske feminist Lynne Segal om ungdomsfikseringens konsekvenser for ældres selvbillede.

11. **Modne kvinder hitter ikke på tv-skærmen**

K&S går mediebranchen efter i sømmene.

14. **En gråsprængt mand signalerer erfaring, en ældre kvinde er bare slidt**

Line Baun Danielsen om at blive ældre i tv-branchen.

16. **Til kamp mod alders- og kønsdiskrimination i britiske medier**

Nyt initiativ skal ændre stereotyperne om ældre kvinder.

UDENFOR TEMA

17. **Verden rundt: Afrikanske kvinder vil være ledere – de gode af slagsen**

Coach Sarah Owusu om Afrikas kvinder og lederudvikling.

20. **Boganmeldelse: Der bor Hollywoodstjerner på vejen**

21. **Tiden er løbet fra den danske barselslovgivning**

Interview med økonomiprofessor Nina Smith.

24. **Øs af din kærlighed – om ældre kvinder i familien**

Forsker Anne Leonora Blaakilde om ældre kvinders rolle i 'idealfamilien'.

27. **Hverdagssexisme sat til debat**

Debatarrangement i Dome of Visions.

32. **Medlemmet mener: Ditte Obeling**

LEDER

Aldersfascisme – nej tak!

I DETTE NUMMER af *Kvinden&Samfundet* sætter vi fokus på kvinder og aldring. Det er et bredt emne, som er svært at rumme i et magasin, så vi stillede os selv det simple spørgsmål: hvad optager mange, når alderen har rundet de 50? Svaret lød enstemmigt: rynker!

OG DET ER JO I GRUNDEN PUDSIGT, eftersom vi i stadig mindre grad eksponeres for den rynkede hud og det grå hår på tv og i reklamer. Men det er nok netop dér, at forklaringen ligger. For selvom en idealistisk feminist som jeg helst så mig fri for overhovedet at gå op i rynker, så er jeg såvel som så mange andre i lige så grad påvirket af, hvad jeg ser på tv-skærmen og reklamesøjlerne. Og faktisk er, at det ældre segment af den danske befolkning, især kvinderne, er fraværende i medie billedet. Internationale undersøgelser og et hurtigt blik på alderssammensætningen blandt danske tv-værter og skuespillere taler sit klare sprog. Ungdom er hipt, alderdom er yt.

I DANSK KVINDESAMFUND ER VI meget kritiske over for de skønhedsidealiser, som vi præsenteres for via tv- og reklameindustrien. Modellerne bliver yngre, tyndere og huden mere retoucheret. Vi ved, at det kan have store konsekvenser for vores teenagere og unge kvinder, at de eksponeres for et endimensionelt og urealistisk billede af kvindeskroppen, men hvordan påvirker det de modne kvinder?

DERFOR HAR VI KIGGET NÆRMERE på den afsmittende effekt, som ungdomsfikseringen har på vores samfund og kvinderne over 50 år. Hvis modne og ældre kvinder ikke er at finde i medie billedet, står vi med et demokratisk problem. Det er vigtigt, at alderssammensætningen på tv afspejler det danske samfund, således at det er tydeligt for enhver, at vi værdsætter alle uanset alder. For vores unge kvinder er det vigtigt at have modne kvinder at spejle sig i – kvinder, som kan inspirere på baggrund af talent, viden og erfaring fremfor et ungt ansigt.

ALDERDOM ER I DAGENS DANMARK behæftet med en sejlivet forestilling om forfald og kulturelt bestemte

fordomme, som trives i det politiske liv, i medierne, på arbejdsmarkedet og mellem generationer. Ikke nok med at vi alle skal forholde os til et ungt skønhedsideal, så har de senere år også budt på en ældrefjendsk retorik, som vi har taget til os uden at blinke. Ordet 'ældrebyrden' opstod i midten af 1990'erne og bliver hyppigt brugt til at beskrive den samfundsøkonomiske udfordring, der ligger i, at vi i dag har langt flere borgere med et langt liv bag sig end unge og børn. Retorikken er stigmatiserende og nedsættende om de borgere, som har bidraget hårdt til at udvikle velfærdssamfundet. Ikke nok med det så er den sprogbrug også med til at skabe afstand mellem generationer og favorisering af ungdommen.

I DANSK KVINDESAMFUND TROR VI PÅ, at kvinder, unge som gamle, selv skal have lov at bestemme, hvordan de ønsker at se ud. For os er det afgørende, at det ikke er stereotype fremstillinger af kvinden i reklame-, film- og tv-verdenen, som presser dem til at efterstræbe et bestemt udseende. Vi ønsker, at medie billedet skal være repræsentativt for den danske befolkning. 20 procent af den danske befolkning er over 65 år, svarende til hver femte borger, mens 40 procent af befolkningen er over 50 år. Man skal ikke se mange tv-programmer eller film for at indse, hvor skæv aldersrepræsentationen i medie billedet er i forhold til det virkelige liv.

JEG VIL GERNE OPFORDRE den danske tv- og reklameindustri til at tage et større ansvar for at sikre en mere ligelig aldersrepræsentation i medie billedet. Det vil styrke demokratiet, mindske stigmatiseringen af de ældre aldersgrupper og ikke mindst gøre det mere interessant at se fjernsyn.

God læselyst.

Lisa Holmfjord, forkvinde

Gem din alderdom af vejen, tak

Det unge ideal gennemsyrrer vores samfund. Kulturelt forankrede fordomme om alderdommen trives i bedste velgående og har konsekvenser for kvinders opfattelse af egen aldring og deres synlighed i medie billedet.

Tilbage til udgangspunktet

Modne og ældre kvinder lægger sig i højere grad end tidligere under kniven, lyder det fra plastikkirurgernes brancheforening. Aldring sætter sine spor på udseende og krop, og flere modne kvinder opsøger plastikkirurgiske klinikker med et ønske om at rette op på alderdommens spor.

Leila Dalsgaard på 51 år kender følelsen af, hvad aldring af kroppen kan gøre.

»Det var, som om mine bryster fra den ene dag til den anden gik fra at være pæne og store til at være to hudlapper, der bare hang. Det var helt vildt underligt, at de ikke sad, hvor de plejede. De følte anderledes, og som om de ikke længere var en del af mig,« fortæller hun.

I september måned fik hun foretaget et brystløft.

Det hele startede, da Leila Dalsgaard for 22 år siden blev mor og kiloene satte sig på kroppen, særligt på maven og brysterne.

»Mit indgreb er ikke belæg for, at jeg ønsker at stikke af fra min alder. Det var en erkendelse af, at jeg gerne vil leve længe endnu og samtidig være tilfreds med min krop, fortæller hun og tilføjer, at hun mistede lysten til at se sig selv i spejlet eller røre ved sine bryster.«

»Min kvindelighed og min identitet led et knæk, som jeg ikke brød mig om.«

Ifølge Andreas Printzlau, speciallæge i plastikkirurgi og næstformand i brancheforeningen Dansk Selskab for Kosmetisk Plastikkirurgi, er kvinderne i aldersgruppen over 50 i højere grad end tidligere at finde blandt kunderne. De kommer ikke ind med ønsker om kosmetiske indgreb, som er ekstreme. Formålet med deres indgreb er, at de skal føle sig som dem selv. Der er oftest tale om kosmetiske korrektioner af hagen og tunge øjenlåg.

»For de modne kvinder er det afgørende, at de stadig kan genkendes af familie og venner,« fortæller Printzlau.

En rundspørge blandt plastikkirurgiske klinikker i hele landet viser, at flere modne kvinder opsøger de plastikki-

urgiske klinikker for at få foretaget korrigerende indgreb. Det kan være alt fra brystløft til opstramning af kalkunhagen til korrektion af øjenlågene.

Karen Sjørup, kønsforsker ved Roskilde Universitet, mener, at der er noget særligt dansk ved opfattelsen af, at alt ved kroppen og ansigtet skal være naturligt. Aldring skal ikke sætte tydelige spor på krop og ansigt. Nogle kvinder i den modne aldersgruppe må sande, at det ikke er tilfældet.

»For den modne gruppe er det oftest et spørgsmål om at komme tilbage til udgangspunktet. Når de når til det punkt, hvor udgangspunktet synes at være fjernt, opsøger de plastikkirurgiske klinikker,« siger hun.

NÅR KROPPEN ÆLDES

Karen Sjørup mener, at den stigende tendens er belæg for, at flere modne kvinder stræber efter at vedligeholde det naturlige udseende og den naturlige krop.

»Man vil gerne se naturligt ung ud, selvom man ikke er det,« siger hun.

For nogle kvinder kan aldring få dem langt væk fra det, som de anser for at være naturligt. Det kan være tunge øjenlåg, som får dem til at virke trætte. De kvinder, som får foretaget kosmetiske indgreb, har ikke et ønske om at ligne en 25-årig som 50.

Henrik Dyreby, plastikkirurg ved Plastikkirurgisk Klinik Aarhus, møder modne kvinder, som ønsker kosmetiske indgreb, der ikke kan ses.

»Kvinder over 50 år har oplevet efterveerne af ungdomsoprøret. I den tid skulle alt være naturligt. Der var ikke noget behov for kosmetiske indgreb.

Men i dag kommer de modne kvinder ind for at få foretaget eksempelvis ansigtsløft, som skal få dem tilbage til udgangspunktet. De selvsamme kvinder har indsigelser mod

” De lidt ældre kvinder er angste for, at et eventuelt kosmetisk indgreb vil tage overhånd. Deres ønske er ikke at få lavet sig selv om til et ideal.

Andreas Printzlau, speciallæge i plastikkirurgi

at få taget før og efter billeder,« fortæller Henrik Dyreby. Det er stadig et meget tabubelagt emne, som ikke skal dokumenteres.

STRØMNINGER I SAMFUNDET

Karen Sjørup mener, at vi er vidne til nogle strømninger i samfundet, som medvirker til, at flere søger til den plastik-kirurgiske branche.

»Vi lever i stigende grad alene, og vi er på sexmarkedet i længere tid, siger Karen Sjørup og tilføjer, at det til dels også påvirker kvinders virke på arbejdsmarkedet.«

»Man vil jo ikke være hende, som altid ser træt ud. Desuden bliver vi mødt med kropsidealiser i medierne og bybilledet. Det er med til at påvirke, hvordan kvinder betragter deres egen krop.«

»Men der er også skæve repræsentationer af kvindekroppen i medierne og i gadebilledet, og de selvsamme repræsentationer kan være angstprovokerende for kvinder i den modne aldersgruppe,« forklarer Andreas Printzlau.

»De lidt ældre kvinder er angste for, at et eventuelt kosmetisk indgreb vil tage overhånd. Deres ønske er ikke at få lavet sig selv om til et ideal,« siger han.

ØGET TILGÆNGELIGHED, ØGET FORBRUG

Birgit Petersson, speciallæge og lektor i psykiatri ved Københavns Universitet, mener, at der i takt med en øget tilgængelighed af kosmetisk kirurgi er kommet et øget forbrug hos ældre kvinder. Hun ser den stigende tendens som et udtryk for, at kvinderne over de 50 år er angste for alderdommen og har et ønske om udødelighed. Tendensen forklarer også, at der er et øget pres på modne kvinder, og at man skal se ung ud, indtil man er 90 år.

Bevæggrundene bag at få foretaget et kosmetisk indgreb er de samme for yngre kvinder som for ældre kvinder, ifølge Birgit Petersson. Hun forklarer, at der hersker nogle stereotyper i medierne og samfundet, som er med til at få flere kvinder til at strømme ind på klinikkerne. Selvom at stereotyperne er mindre hos ældre kvinder, end de er hos de yngre kvinder, er der strømninger i samfundet, som har fået flere modne kvinder under kniven, fortæller Birgit Petersson.

»For nyligt mødtes jeg med en gruppe yngre kvinder, og det viste sig, at der stort set ingen kvinder var, som ikke havde fået foretaget brystforstørrende operationer og andre indgreb, fortæller Birgit Petersson. Ifølge hende kan den danske tilværelse være kedelig for den modne gruppe. Jo større usikkerhed og kedsomhed, jo større trang til kosmetisk kirurgi. Man har et helt andet liv, når der er en masse, man er optaget af og engageret i,« fortæller Birgit Petersson.

For Leila Dalsgaard var det ikke et spørgsmål om at blive påvirket af idealer og andre faktorer. Hendes indgreb skulle hæve hendes livskvalitet. For et års tid siden begyndte hun at motionere jævnligt. Hun kom i gang med at løbe, og kiloene raslede af.

»Selvom jeg var super glad for at have en sundere krop og masser af energi, så manglede der absolut en væsentlig del af livskvalitet, når det med sex var blevet et no go. Jeg kunne ikke engang selv røre ved dem [brysterne.red] og endnu mindre lade en mand gøre det,« siger hun.

Andreas Printzlau oplever, at kvinder i den modne aldersgruppe gerne vil hæve deres livskvalitet ved et kosmetisk indgreb. Det kan Leila Dalsgaard skrive under på, og hun har ikke fortrudt sin beslutning et sekund.

Af SOFIE L. NIELSEN, journalist

Vi skal lære at omfavne

Vi betragter ikke længere alderdommen som den naturlige del af livet, den er, men som den endegyldige 'endestation', siger den britiske feminist og professor Lynne Segal. Det er konsekvensen af nutidens ungdomsforherligelse og en tiltagende negativ sprogbrug om samfundets ældre borgere.

► Lynne Segal

Alder: 70 år.

Beskæftigelse: feminist, aktivist og professor i psykologi og kønsstudier på Birbeck, University of London. I de senere år har hun beskæftiget sig med de psykologiske paradokser ved aldring. Hun er forfatter til bogen *Out of Time: The Pleasures and the Perils of Ageing* og skriver for The Guardian.

vores alder

8. marts 1971 marcherede Lynne Segal og tusindvis af andre kvinder i samlet flok nedad Londons gader i en march for kvindefrigørelse.

»På gaden sang vi 'Keep young and beautiful if you want to be loved',« fortæller Lynne Segal. Hun forklarer, at de mente det ironisk som et oprør mod skønhedsidealene og

hele ideen om, at kvinder skulle være unge og smukke for at blive elsket.

»Men vi vidste jo også et eller andet sted, at vi selv bekræftede billedet. For på det tidspunkt var vi netop selv unge og smukke og fik meget opmærksomhed, også for meget,« siger hun.

Og det hænger i høj grad sammen med et kulturelt forankret samfundssyn af, at ungt er godt, gammelt skidt, forklarer den britiske sociolog. Ifølge hende har udviklingen været længe undervejs, men tog for alvor fat – paradoksalt nok – i 1960'erne, hvor bevægelsen for kvindefrigørelse bragede frem. I dag har ungdomsfikseringen i samfundet fået så godt fat i os, at det lægger et pres på især ældre og yngre kvinder om at forblive unge af udseende.

»Vi skal lære at omfavne vores alder. Når jeg siger det, skal det forstås som et forsøg på at bekæmpe den her kombination af sexismen og aldersdiskrimination, som har bevirket, at alderdom er blevet en del af livet, som vi frygter og vil bekæmpe,« siger hun.

DET GÅR KUN ÉN VEJ

Men det er ikke let at omfavne sin alder, erkender Lynne Segal.

»Vi opfordres ikke til det. I dag handler det om at forblive evigt ung.«

Det skyldes, at der er noget fundamentalt galt med, hvordan vi betragter aldringsprocessen og taler om den.

»Der er intet alternativ til det fysiske forfald, det går kun én vej. Du kan måske ældes med ynde, hvis du har gode gener eller foretager kosmetiske indgreb, men problemet med den måde, vi taler om aldring på, er, at 'ældes med ynde' implicit betyder, at du ikke ældes overhovedet,« siger hun.

Selvom Lynne Segals klare holdning er, at begge køn ligger under for aldersdiskrimination, ser hun indikationer på, at det starter tidligere hos kvinderne.

»I 2013 slog en stor britisk landsdækkende rapport fast, at 82 procent af alle 50+ tv-værter i Storbritannien var mænd. Dvs. kun 18 procent var kvinder. For nyligt lavede man så en evaluering heraf, og det viste sig, at intet havde ændret sig,« forklarer Lynne Segal. Og hvis de ældre kvinder er usynlige i mediebildet, så har det naturligvis en afsmittende effekt på, hvordan vi i samfundet betragter ældre kvinder, og hvordan de betragter sig selv, fortsætter hun.

»Det ligger bare i vores kultur, at de ældre kvinder er mindre interessante end mændene på samme alder. En gråhåret mand betragtes som sexet, en gråhåret kvinde som gammel. Det avler en tankegang om, at man skal undgå at blive gammel, hvilket jo er ret komisk, eftersom vi alle jo bliver det. Men tankegangen har efterhånden sneget sig ind over alt, også på arbejdsmarkedet. Det afleder forskellige former for bekymringer. Det kan få nogle, især kvinder,

” Problemet med den måde, vi taler om aldring på, er, at ‘ældes med ynde’ implicit betyder, at du ikke ældes overhovedet.

til at ændre på udseendet. I nogle tilfælde helt konkret for at holde på et job og føle sig sikker på ikke at blive kasseret, siger hun og finder det tankevækkende, at ungdomsfikseringen er fortsat, endda blevet mere udbredt, igennem så mange år på trods af den feministiske kritik af skønhedsindustrien.

KOMMERCIALISERINGENS KONSEKVENSER

Ifølge Lynne Segal tog ungdomsfikseringen for alvor fat i 1960'erne, hvor kvinderne paradoksalt nok fik flere friheder. Hun kæder den sammen med kommerialiseringens indtog omkring samme tid, og den er vokset stødt siden da.

»Med reklameindustrien kom også en overfokusering på valget. Du har et valg nu. Du kan designe din krop og se ud, lige som du har lyst. Du behøver ikke at se ud, som du gør. Den tilgang til kroppen kombineret med aldersforskrækelsen har bevirket, at kosmetik- og plastikkirurgibranchen er boomet. Industrien lever højt på vores frygt for at blive gammel.«

Men ungdomsfikseringens konsekvenser for ældres selvopfattelse er langt mere vidtrækkende, påpeger Lynne Segal.

»Udviklingen har skabt kløfter mellem folk. Har du penge, kan du modellere og forny din krop og ansigt. Men de, der ikke har den tilstrækkelige økonomiske kapacitet, risikerer at sidde tilbage med følelsen af at være usynlig og nærmest foragtet alene på baggrund af det naturlige fænomen, at de er blevet ældre. Det går hånd i hånd med den neo-liberalistiske kultur. Ikke kun kosmetikindustriens aggressive marketing, der fortæller dig, at du kan vælge, hvordan du vil se ud, men også en foragt for ethvert tegn på svaghed eller afhængighed af andre, som er en uundgåelig del af alderdommen,« siger hun.

Ifølge Lynne Segal har den udvikling været tydelig i Storbritannien fra slutningen af 1970'erne og frem til i dag, og muligvis nok i højere grad der end i andre vestlige lande, hvor velfærdsmodellerne er strikket anderledes sammen.

»Med New Right-bevægelsen, som kom til Storbritannien i 1980'erne, og ligeledes på højrefløjen i USA, blev selve begrebet ‘afhængighed’ fremstillet som værende en sygdom, siger hun og uddyber, at jo ældre vi bliver, desto mere afhængige bliver vi af andre. Det er et grundvilkår i livet. Selvom gennemsnitslevealderen i Vesten er steget markant det seneste århundrede, så oplever Lynne Segal ikke en begejstring over den længere levetid.

»Når jeg interviewer ældre, så hører jeg ofte, at man frygter at blive svagere og miste uafhængigheden af andre. Den frygt gives til kende til trods for velfærdsmodellen, som selvfølgelig ikke fungerer lige godt i alle lande. Og de ældre får ikke mindre at frygte i de her år, hvor mange lande skærer ned på velfærden. Retorikken er ikke til at

tage fejl af. Vi italesætter de ældre som ‘ældrebyrden’ og ‘en tsunami af ældre’, som skal forsørges,« siger hun og pointerer, at den negative sprogbrug om ældre graver kløfter mellem generationer og forstærker billedet af, at ungdom er godt, alderdom skidt. Et eksempel herpå er i følge hende den konservative britiske politiker David Willets, som skrev bogen *How the Baby Boomers Took Their Children's Future, and Why They Should Give it Back*, hvori han beskylder Storbritanniens ældre generationer for den økonomiske krise.

»Vi tænker nok ikke meget over det, men denne type retorik skaber afstand mellem de yngre og de ældre generationer.«

KLØFTER MELLEM GENERATIONER

Ungdomsfikseringen lægger pres på ældre om at holde sig ‘inde i kampen’, siger Lynne Segal, men har også den konsekvens, at der skabes afstand mellem generationerne. Hun nævner eksempelvis den amerikanske bevægelse Gray Panthers (de grå pantere.red), som blev stiftet i 1970. Det var et netværk af ældre amerikanere, som forsøgte at løse de udfordringer, som pensionister stod overfor; fraværet af indtægter, den manglende daglige kontakt med arbejdskolleger og ikke mindst tabet af den sociale plads i samfundet, som ens job udgør.

»Maggie Kuhn, stifteren af Gray Panthers, har meget interessant udtalt, at vi har glemt vigtigheden af at bygge bro mellem generationerne og lære at relatere til hinanden trods aldersforskel. Det var lige netop, hvad denne gruppe forsøgte. Den her type kampvilje, som ikke handler om at være i dit livs bedste form eller uafhængig af andre, men om at du stadigvæk vil og har lov til at engagere dig i verden. Du behøver ikke være usynlig. I en stadig mere ulige verden, er det vigtigt, at vores ældre generationers stemme også bliver hørt,« siger Lynne Segal og påpeger, at blot fordi man har mistet sin fysiske styrke og glatte hud, så har man stadig meget at bidrage med, især til de yngre generationer. Fjerner vi fremmedgørelsen og i stedet værdsætter styrkerne ved at have levet et langt liv, så fjerner vi også kløften imellem os.

»Vi skal væk fra den her Robinson Crusoe idé om, at alene på en ø kan jeg overleve. Ingen er isolerede væsner med nok i sig selv. Vi skal i højere grad sætte pris på relationerne til andre – og afhængigheden af andre, som man især bliver bevidst om, når man bliver ældre, siger hun og tilføjer, at angst er en naturlig del af livet.

»Usikkerhed og angsten for at blive ældre rammer os igennem hele livet. Når vi rykker fra børnehaven til skole, når vi skal bevæge os ud i livet for første gang som teenager. Vi er under pres fra alle mulige sider, og selvom dine omgivelser betragter dig som ung og smuk, så er det de færreste, som selv har den følelse. Det er først, når vi er blevet gamle og kigger tilbage, at vi bliver bevidste om de her ting. For mig er det smukke ved at ældes, at vi indser, at angst og smerte er en del af livet og uden at gennemgå det, ville vi ikke udvikle os overhovedet. Vi vil ikke vide, hvordan man viser forståelse og empati. Ikke vide, hvordan man støtter andre og lader andre tage sig af en selv. I bund og grund handler det om at være et menneske, og det hænger dybt sammen med at være sammen med andre, se styrken i hinandens diversitet og alligevel relatere til hinanden.

Af SARAH RISBØL JACOBSEN, journalist

Modne kvinder hitter ikke på tv- skærmen

Når de sprøde unge ansigter begynder at folde og fure, forsvinder kvinderne fra skærmen, mens lidt patina kun gavner mandlige journalisters og skuespilleres karriere. For i vores kultur får kvinder rynker, mens mænd får karakter. En sejlivet forestilling, som står i vejen for ligestillingen, demokratiet og ikke mindst de kvinder, som bliver sorteret fra.

Det kom ikke bag på skuespiller Pernille Højmark, da telefonen for tre-fire år siden holdt op med at ringe. Selvom den pludselige stilhed var ventet, var den uvant og underlig. Og det var 'ikke en skid sjovt', at Pernilles faste holdepunkt gennem hele karrieren, Danmarks Radio, heller ikke længere gav lyd fra sig.

»Man må jo bare lade være med at tage det alt for personligt. Det er en lortebranche at blive gammel i. Det har

jeg vidst, siden jeg blev uddannet, og det starter allerede, fra man rammer de 40 år. Jeg måtte se det i øjnene og finde ud af, hvad jeg så skulle leve af,« fortæller den 54-årige skuespiller, som allerede for fem år siden tog en beslutning om ikke at satse på film og teater længere og i stedet intensivere karrieren som musiker. Det viste sig at være en rigtig god ide.

»Jeg har haft to-tre roller de seneste fem år. Det er virke-

” Der er ganske få kvinder såsom Ulla Terkelsen, som bliver ved med at være på skærmen til de dør. Store personligheder, som har noget særligt over sig, de kan få lov – og jeg bruger med vilje udtrykket 'få lov' – til at blive ved med at eksistere.
Karen Thisted, journalist

lig ikke meget. Og intet på tv og film. Det er frustrerende, fordi man jo bliver meget dygtigere med alderen. Det er ærgerligt, at det ikke bliver værdsat og brugt,« siger hun.

KVINDERS KARRIERE ER KORTERE

Pernille Højmark er ikke ene om at opleve en karrieremæssig afmatning, når alderen begynder at manifestere sig. En undersøgelse foretaget af det internationale skuespillerforbund i 2009 viser, at mænd har en markant længere karriere end kvinder.

Samtidig oplever flest kvindelige skuespillere deres fremskredne alder som en ulempe i forhold til jobmuligheder, hvorimod flest mandlige skuespillere oplever, at lidt grå stænk blot betyder endnu flere jobtilbud.

Problemet opstår, fordi der generelt er flere manderoller, end der er kvinderoller, og flere kvindelige, end mandlige skuespillere, fortæller formand for Skuespillerforbundet, Katja Holm. Men kvinder over 50 år havner også ofte i et rollemæssigt limbo, hvor de er for gamle til at spille småbørnsmødre og for unge til bedstemorrollen.

MEDIERNE FORVRÆNGER VIRKELIGHEDEN

»Vores branche læner sig op af en gammel, traditionel typecasting og glemmer at se ud i samfundet, hvor kvinder i 50'erne altså stadig er aktive på arbejdsmarkedet. De kan sagtens spille overlæger og advokater. Det burde kunsten afspejle. Det er usmart, og man skulle netop synes, at vi er vant til at tænke anderledes, bryde grænser og udvide folks horisont. Men lige på det her område er vi nok mere traditionsbundne end det omgivende samfund,« siger Katja Holm.

Hun understreger, at Skuespillerforbundet tager problemstillingen meget alvorligt og løbende forsøger at gå i

dialog med producenterne om, at der er for få roller til ældre kvinder.

»Vi har ikke nogen sanktionsmuligheder, men appellerer om, at de prøver at kigge på samfundet omkring sig. Men rent samfundsmæssigt er der jo også stadigvæk en skævvridning. Det kan også være med til at gøre det svært for vores branche at bryde barrieren,« siger hun.

Men det er nødvendigt at gøre noget, mener ekspert i køn og medier, Anita Frank Goth. Hvis modne kvinder ikke er repræsenteret i mediebilledet, er det et demokratisk problem.

»Det betyder, at kvinders liv ikke bliver fortalt på samme måde som mænds. Der er ikke den samme spejling og identifikation, som vi jo leder efter, når vi går i teateret eller i biografen. Det er ikke godt for den demokratiske offentlighed, når en stor gruppe af befolkningen ikke kan ses, hverken i fiktive former eller i medierne som sådan,« siger hun og tilføjer, at mediebilledet også kan forvrænge publikums forestillinger om samfundet:

»Når man betragter det danske mediebillede, er det eksempelvis meget svært at tro, at en tredjedel af de danske kvinder faktisk er hovedforsørgere i danske familier. I mediebilledet ser man nærmest kun mandlige forsørgere.

Den sølle repræsentation af modne kvinder gælder ikke kun inden for film, tv og teater. Det er tilsyneladende heller ikke populært med ældre kvindeansigter på skærmen, når nyhederne skal præsenteres.

ÆLDRE MÆND SIDDER TUNGT PÅ NYHEDERNE

Rapporten *Who Makes the News* fra 2009, som er blevet til med støtte fra blandt andre KVINFO, Danmarks Radio og Dansk Journalistforbund, viser, at andelen af nyheder, som bliver læst op af kvinder, styrtdykker, når kvinderne fylder

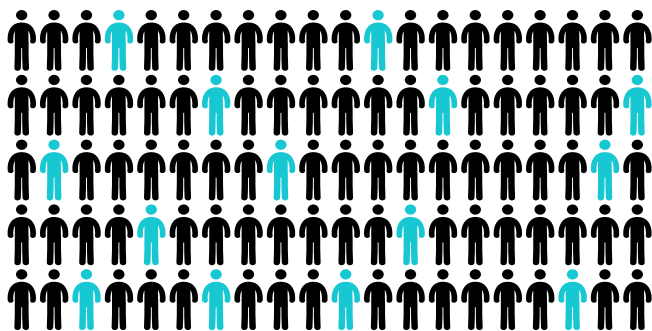
► Vidste du, at ...

- mandlige skuespillere i gennemsnit arbejder 16-20 år i branchen, mens kvinder kun arbejder 11-15 år.
- 26 % af de mandlige skuespillere ser aldrig som en fordel for deres indkomst. 9 % ser det som en ulempe.
- Kun 3 % af de kvindelige skuespillere ser aldrig som en fordel for deres indkomst. 49 % ser det som en ulempe.
- 56 % af de kvindelige skuespillere opfatter deres alder som en afgørende faktor for, at de ikke er i arbejde. Det samme gælder for 28 % af mændene.
- En undersøgelse af danske spillefilm produceret mellem 2009-2011 viser, at der i den periode var 37 mandlige hovedroller mod 19 kvindelige hovedroller. 15 hovedroller var delte.

Kilder: Rapporten *Age, Gender and Performer Employment in Europe*, 2009; Undersøgelse foretaget af filmmagasinet Ekko, 2009-2011.

- 86 % af nyhederne på dansk tv præsenteres af mandlige værter i alderen 50-64 år.
- Når mandlige værter fylder 50 år, stiger andelen af nyheder, som de præsenterer, fra 58 % til 86 %.
- Når kvindelige værter fylder 50 år, dykker andelen af nyheder, som de præsenterer, fra 34 % til 14 %.

Kilde: Rapporten *Who Makes The News*, 2009.

14 ud af 100 studieværter over 50 år er kvinder i danske nyhedsudsendelser.

50 år. Det stikmodsatte gør sig gældende for mænd. De får mere skærmtid, jo ældre de bliver; 86 % af nyhederne på dansk tv bliver præsenteret af mænd i alderen 50-64 år.

Der er ikke blevet lavet lignende undersøgelser siden, men en optælling foretaget af produktionsselskabet The Compound fra 2014 tyder på, at det måske ikke har rykket sig synderligt. DR har i øjeblikket elleve værter over 50 år. Kun to af dem er kvinder.

Ifølge medieforsker Vibeke Pedersen, som både har beskæftiget sig med kvinders alder i filmverdenen og på tv med fokus på værter, er der ikke noget, det tyder på, at fordelingen har ændret sig siden 2009. Og den samme tendens ser ud til at gøre sig gældende på film. Hendes forskning tyder på, at filmmediet både rollemæssigt og teknisk forsøger at lægge afstand til det modne kvindeansigt og fremhæver det unge og glatte, mens mændene gerne må være furede og erfarne.

»Hvis man skal gisne om det, kan man sige, at dette udgør en form for undertrykkelse af kvinders erfaring. Der ligger også det i det, at kvindeligheden som sådan generelt stadigvæk er underkendt i vores samfund. Det er den mandlige kultur, det mandlige, der ses som det positive,« siger hun.

Når det ud over mænd nærmest kun er unge, smukke kvindeansigter, som toner frem på skærmen i de danske hjem, kan det være med til at give særligt yngre kvinder et skadeligt fokus på vigtigheden af kvinders æstetiske kompetencer, mener Anita Frank Goth. Samtidig kan det skabe mangel på vigtige rollemodeller.

»Det betyder noget for yngre kvinder, fordi de ikke får nogen ældre rollemodeller at spejle sig i. De har ikke pejlemærker på samme måde, som yngre mænd har. Det har enormt stor betydning, at man kan se på nogen og sige: Gud, der vil jeg også gerne hen. Den vej har jeg lyst til at gå.«

At de æstetiske kompetencer spiller en rolle i nyhedsmedierne, kan journalist og forfatter Karen Thisted skrive under på. Hun har beskæftiget sig med tv, siden hun for 50 år siden startede karrieren som journalistelev.

»Der er ikke noget nyt i det. Der er ganske få kvinder såsom Ulla Terkelsen, som bliver ved med at være på skærmen til de dør. Store personligheder, som har noget særligt over sig, de kan få lov – og jeg bruger med vilje udtrykket 'få lov' – til at blive ved med at eksistere. Der er ikke ret mange af dem, jeg kan faktisk kun komme på Ulla Terkelsen her i Danmark med den status. Men da jeg var yngre, fik kvinder slet ikke lov til at læse nyheder op. Så der er dog sket en bedring,« siger hun.

TALENT GÅR TABT

Karen Thisted ærgrer sig over det talent, der går tabt, når nyhedsmedierne ikke giver de erfarne kvinder mulighed for at brillere på tv. Hun mener endda, at fokuset på skønhed, når det gælder kvindelige nyhedsværter, kan gå ud over den journalistiske kvalitet.

»Hvis de nu viste alle de skønne kvinder frem på 50, 58 eller 63 for den sags skyld, hvis de bare lod dem få en chance. Kløge, dygtige, velformulerede kvinder – lad os dog se dem! Sig til de overvejende yngre mænd, som ansætter: Nu må I tage jer sammen, vi udgør trods alt halvdelen af befolkningen. Men ofte er det skønheder, som ikke engang er uddannede journalister, som trækkes frem på skærmen, udelukkende fordi de er flotte,« siger Karen Thisted.

Journalist og forfatter Lone Kühlmann har i sit forfatterskab og i sin foredragsvirksomhed beskæftiget sig med kvinders aldring. Hun mener, at vi bør gribe i egen barm, før vi fordømmer mediernes prioritering af yngre, kvindelige værter.«

»Hvis du spørger folk direkte, så vil de jo lyve rask væk i dit åbne ansigt, men folk har jo reelt simpelthen ikke lyst til at se på ældre kvinder i tv. Fordi vi er konditioneret til, at kvinder skal være unge og kønne. Og jeg er ikke i tvivl om, at selvom det her selvfølgelig har ændret sig kolossalt i min tid, så er der stadig mange, også kvinder, som synes, at mænd har en større autoritet på skærmen end kvinder. Sådan er det.

JOURNALISTFORBUND: LIGESTILLINGEN KOMMER AF SIG SELV

I Dansk Journalistforbund er ligestillingspolitisk koordinator Villy Dall ikke i tvivl om, at der med tiden vil komme flere ældre kvinder på skærmen. Han tror, at der i højere grad er tale om et strukturelt problem, end at der foregår en egentlig aldersrelateret kønsdiskrimination på arbejdspladserne.

»På en måde er der måske statistisk en naturlig forklaring. Der kommer jo flere og flere yngre kvinder til faget, og når de bliver ældre, tror jeg også, de vil udgøre omkring halvdelen af nyhedsværterne. Men denne specifikke problemstilling er ikke noget, vi har haft særligt fokus på, da aldersdiskrimination og ligebehandlingssager er ekstremt svære at rejse, fordi vi sjældent kan bevise, at det har fundet sted, eller er den direkte årsag til en fyring.

Villy Dall mener dog, at aldersdiskrimination generelt skal have større opmærksomhed i Dansk Journalistforbunds nye ligestillingspolitik, som snart bliver taget op til revision – særligt i lyset af den seneste fyringsrunde på Danmarks Radio, hvor 11 ud af 15 fyrede ville være fyldt 50 i år.

Skuespiller Pernille Højmark er også sikker på, at der vil komme flere modne kvinder både på scenen og på skærmen i fremtiden. Men hun synes, det er ærgerligt, at det ikke allerede er begyndt at ske.

»Jeg ville kunne spille alt fra en god bordelmutter til en sjov, fortrukken journalist til en vidunderlig ældre elskerinde. Jeg kunne spille meget. Men det er jo ikke noget, jeg selv kan styre,« siger hun.

Af SOFIE L. NIELSEN, journalist

En gråsprængt mand signalerer erfaring, en ældre kvinde er bare slidt

På dansk tv er der ikke megen plads til værter over 50 år, særligt ikke kvinder, mener Line Baun Danielsen, som fik det at føle på egen krop, da hun i en alder af 47 blev afskediget som vært på Go' Morgen Danmark for gøre plads til yngre ansigter.

Hun var TV2s ukronede værtsdronning op igennem 90'erne, kendt fra blandt andet Nyhederne, Sporten og adskillige andre programmer. Men i 2008 fik karrieren et brat stop, da Line Baun Danielsen og hendes medvært Ole Stephensen blev fyret som værter på det succesfulde TV2-program Go' Morgen Danmark. Forklaringen lød, at TV2 ønskede at satse på nye, yngre ansigter.

»Først blev jeg ked af det og dernæst vred. Og til sidst besluttede jeg mig for at handle. Det var her, at jeg sagde til mig selv: 'Okay, hvis det var sådan, at gamet var, så skulle jeg ikke længere være en del af det.' Så jeg startede min virksomhed,« fortæller hun.

Det ærgrer hende, at tv-branchen ikke i højere grad, end hvad tilfældet er i dag, udnytter de journalistiske kompetencer, som man oparbejder med alderen.

»Jeg og andre jævnaldrende kolleger har oparbejdet en stor faglighed og rutine med alderen. Som vært er rutine uundværlig, hvis man er på gyngende grund. I dag kan jeg navigere i usikre vande på en helt anden måde end for 20 år siden,« siger hun.

Fyringen kom ikke fuldstændigt bag på Line Baun Danielsen, da hun fra start af havde vidst, at risikoen for at blive erstattet af en anden vært eksisterede.

»Men det var ud fra betragtningen, at der en dag ville dukke en hurtigere eller skarpere vært op – især hvis man laver underholdning eller sport. Men på det tidspunkt sad jeg på et nyhedsorienteret program og havde ikke i min vildeste fantasi forestillet, at man i en alder af 47 år var for gammel. Det var da super ærgerligt. Konsekvensen blev jo, at der kom yngre ansigter på programmet, og sådan har det været lige siden.«

I kølvandet på fyringen og den medievirak, som fulgte,

konstaterede hun, at hun som 47-årig bare ikke længere var eftertragtet i tv-branchen og startede derfor i 2009 virksomheden LBD Kommunikation. I dag er Line Baun Danielsen vendt tilbage som nyhedsvært på regionalstationen TV2 Lorry – et job, som hun er glad for.

»Vi må bare konstatere, at der ikke er ret mange synlige kvinder over de 50 på landsdækkende tv. Du kan nævne nogle stykker, men ikke mange på nyhederne. Der er Mette Vibe Utzon, jeg selv og så nogle i 40'erne, men generelt så er de ældre kvinder ikke særligt synlige. Hvad der sker med dem, ved jeg ikke. Nogle får jobs bag skærmen eller søger ud i det private erhvervsliv, det er svært at sige, siger hun.

Nu har du været i branchen i mange år og kender den indefra. Hvordan har du set den ændre sig over tid?

»Da jeg startede i 1988 var det primært modne mennesker, man så på skærmen. DR havde f.eks. Lis M. Frederiksen, som siden hen blev kulturattaché i Washington D.C. for Danmark. Der var modne mænd og kvinder, som havde været i branchen i mange år. Det store brud skete, da TV2 kom på banen i 1980'erne, hvor man introducerede nye yngre værter, både kvinder og mænd, og der var jeg en af dem. Så jeg var selv med til at bryde alderskurven tilbage i 1980'erne. Man ønskede at gøre op med gammelmandsfjernsynet, gøre det mere tidssvarende, så det passede til demografien og også appellerede til en ung seergruppe. På det tidspunkt var det jo overvejende de ældre, som sad foran skærmen og så Otto Leisner og den slags. I dag er vi tilbage med omvendt fortegn. Nu er der nærmest ikke plads, hvis du er over de 50 år.

REKLAMEBRANCHENS ANSVAR

Selvom statistikken viser, at mandlige nyheds- og debat-programværter i gennemsnit er ældre end deres kvindelige kolleger, siger Line Baun Danielsen, at det er en udfordring for begge køn at blive ældre i den danske tv-branche.

»Jeg oplevede det som 'Nå, tak for denne gang. Nu har vi brugt det, vi kunne.' Kigger man ud over landegrænserne, så er Danmark jo et af de lande i verden, hvor man bruger ældre eller midaldrende mindst. På svensk og fransk tv er der en naturlig plads i medie billedet for folk oppe i alderen. Kig mod USA. Her er man ikke forskrækkede over at sætte en ældre kvindelig vært som Barbara Walters eller den nu afdøde komiker Joan Rivers på skærmen. Her eksisterer

” I dag kan jeg navigere i usikre vande på en helt anden måde end for 20 år siden.

► **Line Baun Danielsen** er 52 år og nyhedsvært på TV2 Lorry, debattør, foredragsholder og ejer af LBD Kommunikation. Tidligere vært på TV2 Nyheder, Sporten og en lang række andre programmer op igennem 90'erne og 00'erne.

ikke samme aldersforskækkelse. Forskellige aldersgrupper bliver anerkendt, og der er en anerkendelse af, at alle har en værdi.

Selvom branchen, i følge Line Baun Danielsen, har et generelt problem med modne værter, holder hun på, at kvinder oven i købet har nogle kønsstereotyper at kæmpe imod.

»Selvom kvinder omkring de 50 år på mange måder aldrig har været mere attraktive – også som sexsymboler for yngre mænd, end de er i dag, så er der ingen tvivl om, at kønsidealene i mediebranchen er til mandens fordel. En mand med gråt hår og rynker signalerer erfaring, en ældre kvinde er bare slidt. Det er den gængse opfattelse, det er jeg slet ikke i tvivl om.

Hvad skyldes det så?

»Jeg tror i virkeligheden, at det er reklamebranchen, som dikterer det. Hvis du betragter reklamebranchen generelt, så dukker der heller ikke ret mange ældre personer op i det danske mediebillede. De fleste tv-kanaler, med undtagelse af DR, er reklamebårne. De er afhængige af, at de skal sælge deres annoncer, så længe de kan via reklamebranchen. Og hvis reklamebranchen udelukkende fokuserer på et ungdommeligt segment, så er det også det, som tv-branchen er nødt til at forholde sig til. Jeg tror, at det handler mere om, at redaktørerne på tv-kanalerne er nødt til at forholde sig til, hvad der kan sælge, og hvad de tror, at målgruppen vil have.«

Reklameindustriens magt har også indflydelse på køns-

stereotypien i mænd og kvinders alder, lyder det fra Line Baun Danielsen:

»Jeg tror, at måden, vi opfatter køn på, er påvirket af reklamerne. Hvad er det, vi er vant til at se? I hvilke roller ser vi en 50-årig mand, og i hvilke roller en 50-årig kvinde? Mænd sælger alvorlige og seriøse produkter, mens kvinder sælger hudcremer eller trusseindlæg, når de når op i 50'erne.

RUTINE KOMMER MED ALDEREN

Nu er du tilbage på tv, dog ikke nationalt, men et kendt værtsansigt. Hvordan oplever du din alder som en styrke i dit arbejde?

»Man kommer med en anden slags erfaring, og det er noget, der tager mange år at opbygge. Det er faglig erfaring, viden om mennesker, viden om politik og verden. Der er meget, du kan samle sammen ved at læse i en bog, men der er også meget, som alene er baseret på, om du er vant til at håndtere forskellige situationer.«

Kan du give et eksempel?

»Interviewsituationer og konfliktsituationer. Jeg synes, at jeg er en langt bedre interviewer og tv-vært i dag, end jeg var for ti år siden. Jeg er en anden type vært forstået på den måde, at jeg er rutineret med alt, hvad det indebærer. Man er i hvert fald ikke i underskud, fordi man er ældre – hverken fagligt eller erfaringsmæssigt. Tværtimod. Derfor er det besynderligt, at der ikke i større udstrækning er plads til det ældre segment.«

Til kamp mod alders- og kønsdiskrimination i britiske medier

Af SOFIE L. NIELSEN, journalist

I oktober 2013 lancerede forskere på en række britiske universiteter i samarbejde med The National Union of Journalists og Women in Media et nyt initiativ, som har til formål at fremme ældre britiske kvinders repræsentation i mediebilledet og -branchen. Helt konkret har man udfærdiget et charter, en slags tjekliste, som man arbejder målrettet med at få den britiske mediebranche til at efterleve. Det er blandt andet at sikre ligelig repræsentation af modne og ældre kvinder i tv-programmer og bag kameraet og undgå stereotype fremstillinger af kvinders aldring som værende negativt.

Selvom 53,1 % af Storbritanniens befolkning over 50 år er kvinder, udgøres størstedelen, hele 82 %, af landets tv-værter over 50 år af mænd. Kun 7 procent af den totale arbejdsstyrke i tv-branchen (både foran og bagved skærmen) er kvinder over 50 år. Fra politisk hold har man erkendt den ulige repræsentation i mediebilledet.

Lorna Warren, professor i sociologi på University of Sheffield, er en af initiativtagerne bag chartret. Hun har igennem flere år forsket i kvinder og aldring. Hun fortæller, at det startede som et kunstprojekt, hvor kvinder i alderen 41 op til 93 år i samarbejde med en række kunstnere skulle portrættere aldring i hverdagen.

»Stort set alle, men særligt den yngre gruppe af kvinderne, var meget optagede af, hvordan de blev fremstillet i medierne og det meget stereotype billede. F.eks. er ældre lesbiske kvinder helt usynlige i mediebilledet,« siger Lorna Warren.

Trods de gode intentioner med chartret er Lorna Warren skeptisk omkring, hvorvidt mediebranchen vil tage chartret til sig.

»Mediebranchen i Storbritannien er stærk, og vi har ingen sanktionsmuligheder. Jeg tror, at vi ville have mere succes med det, hvis vi kunne binde det op på en aktuell sag,« siger hun og bruger en tidligere sag som eksempel. Det drejede sig om den kvindelige tv-vært Miriam O'Reilly (57 år), som i 2009 blev fyret af BBC som vært på programmet *Countryfiles*, fordi man ønskede yngre ansigter. Hendes mandlige medvært John Craven (73 år) blev ikke fyret. Derfor sagsøgte hun BBC.

»Hun vandt retssagen på baggrund af aldersdiskrimina-

Barbara var én blandt mange kvinder, som deltog i kunst- og fotoprojektet. Her ses hun med gamle fotos, der viser den yngre udgave af hende.

tion. Domstolen ville ikke anerkende, at kombinationen af alders- og kønsdiskrimination også er en stærk faktor i ekskluderingen af ældre kvinder i mediebilledet,« siger Lorna Warren.

Til gengæld er forummet Creative Diversity Network med medlemmer som BBC, Channel 4 og Sky begyndt at monitorere diversiteten i programmer, herunder køn og alder. Lorna Warren håber, at deres rapporter kan være med til at skabe større synlighed om chartret og problemstillingen.

Foto LAURA PANNACK.

VERDEN RUNDT

Afrikanske kvinder vil være ledere – de gode af slagsen

Af SARAH OWUSU, coach

De afrikanske kvinder er i stigende grad begyndt at indtage lederstillinger på tværs af kontinentet, og mange af dem vil gerne være bedre ledere og udvikle eget potentiale. Det er en af årsagerne til, at coaching-industrien er i rivende udvikling i disse år. Det erfarer både den sydafrikanske coaching-ekspert, Janine Everson, og jeg selv i mit daglige arbejde som coach i Mozambique.

” Der er fortsat mange hindringer på vejen mod ligestilling for de afrikanske kvinder, og på globalt plan er det i forhold til politisk indflydelse, at kvinder halter mest bagefter. Men der sker forandring i disse år.

Da Janine Everson, som er uddannelsesleder på Center for Coaching (University of Cape Town's Graduate School of Business), startede med at undervise i coaching tilbage i 2001, var 80 % af de studerende mænd. Når man spejder ud over klasseværelset i dag, er hver anden stol besat af en kvinde. Janine Everson, som efterhånden har flere end 3300 undervisningstimer på CV'et, oplever, at coaching i sin grundform er nemt forenelig med afrikansk kultur og afrikanske kvinder, for hvem inklusion, samarbejde og udvikling af lokalsamfundet falder meget naturligt.

STØRRE INDFLYDELSE, STØRRE BEHOV FOR COACHING

På tværs af det afrikanske kontinent har kvinder over de senere år fået synligt mere indflydelse i erhvervslivet, politik og NGO-sektoren. I takt med at flere kvinder har indtaget lederstillinger, er efterspørgslen på coaching og vejledning i lederskab også steget.

Den afrikanske coaching-industri er i rivende udvikling, og tallene taler deres tydelige sprog. I 2014 offentliggjorde The International Coach Federation (ICF) og Price Waterhouse Cooper resultaterne af en international forbrugerundersøgelse, hvoraf det blandt andet fremgik, at 93 % af de adspurgte i Sydafrika kendte til coaching som et udviklingsredskab. Til sammenligning var det resultat næsten tre gange højere end i Danmark. I en anden undersøgelse fra 2012, også fra ICF, fremgik det, at coaching-industrien i Afrika og Mellemøsten det år havde en årlig omsætning på 400 millioner kroner, et beløb, som er steget sidenhen og forventes at stige yderligere i takt med, at efterspørgslen på coaching stiger.

I Sydafrika er 64 % af underviserne og 52 % af klienterne kvinder, viser en tidligere undersøgelse af ICF (2010). For mit eget vedkommende udgør

kvinderne næsten 80 % af mit klientel. De kommer fra blandt andet Den Centralafrikanske Republik, Congo, Sydafrika og Nigeria, og deres alder og professionelle baggrund spænder bredt. Fælles for dem er, at de alle har færdiggjort eller er ved at færdiggøre en universitetsuddannelse og er økonomisk uafhængige. Mine klienters motivation for at blive coachet bunder i, at de gerne 'vil give noget tilbage' og bidrage til det samfund og/eller de organisationer, de kommer fra. Hvordan de helt konkret gør det, er også vidt forskelligt. Nogle af dem er direktører i store virksomheder, andre politikere, og andre igen engageret i bistandsverdenen. Ofte ønsker de at adressere spørgsmål som 'hvordan kan jeg bidrage?', 'hvad skal min rolle være?', 'hvordan skal jeg løse en konkret udfordring?' og 'hvilken type leder ønsker jeg at være?'

Ifølge Janine Everson er det her, coachingen kommer dem til hjælp. De guides i den retning, de ønsker at gå, og finder svar på egne spørgsmål. Fremfor at være en helt med det rette svar, er coachens rolle at åbne klientens horisont, så vedkommende ser nye muligheder, får større indsigt og derigennem finder nye løsninger på konkrete problemstillinger. Det er en proces, som er spændende og lærerig for både coach og klient. Mine klienter finder ofte ud af, hvilken rolle de skal spille i f.eks. virksomheden, og hvordan de mest effektivt udfører dette hverv til virksomhedens eller organisationens fordel.

I takt med at flere afrikanske kvinder får indflydelsesrige lederstillinger, begynder de også at bruge hinanden og se fordelene i stærke netværk. En af mine klienter, som er direktør for egen virksomhed og driftsansvarlig, fandt ud af, at hun efterhånden var blevet den person, som hendes familie og sociale netværk gik til med alt mel-

lem himmel og jord. Det resulterede i, at hun påtog sig for meget ansvar og havde svært ved at overskue sin hverdag. Hendes passion for at hjælpe andre på stort set alle planer, både professionelt og privat, havde resulteret i, at hun nærmest havde indtaget en tjenerrolle uden selv at være klar over det. Coaching-processen hjalp hende med at identificere, i hvilke situationer hun påtog sig for meget ansvar og glemte at bede andre tage fra. Hun er nu kommet så langt, at hun uddelegerer flere opgaver, beder om støtte fra kollegaer og sørger for plads i skemaet til sig selv.

SOM FOD I HOSE

De udfordringer, som jeg har skitseret ovenfor, er ikke typisk afrikanske, men snarere universelle. Jeg taler om Afrika som et kontinent, fordi min erfaring er, at der eksisterer en ret klar forståelse af, hvad det vil sige at være afrikaner på trods af diversiteten på tværs af kontinentets 55 lande. Kendetegnende for coaching-industrien på verdensplan er, at den især retter sig mod lederudvikling. Til trods herfor er det både min og Janine Eversons erfaring, at der er noget helt konkret i coachingens dna, som passer godt til den udviklingsrejse, kvindelige afrikanske ledere undergår i disse år.

Når du bor eller arbejder i et afrikansk land, er der ingen tvivl om, at du dagligt bliver konfronteret med den store ulighed, der eksisterer mellem folk. Når man lever side om side med fattigdommen og folk i stor nød, vækker det en trang til at skabe forandring i lokalsamfundet og engagere andre i det. For at lykkes hermed må man naturligt indtage en form for lederskab. For det andet så gennemgår kontinentet lige nu et vækststopsving og en transition, der medfører løbende forandringer ude i samfundene, hvilket stiller krav til konstant omstillingsparathed. For at de kvindelige ledere skal være succesfulde i deres virke og fortsætte udviklingen i egne virksomheder og organisationer, er de nødt til at være omstillingsparate til det yderste og følge med i det høje tempo. Her er coaching et vigtigt redskab. Sidst, men ikke mindst, så

er det, som om der eksisterer en naturlig symbiose mellem coaching og den afrikanske livsstil, som er meget fokuseret omkring lokalsamfundet (mindre individ- og mere fællesskabsorienteret). Janine Everson pointerer, at afrikanere generelt er gode til at se, høre og respektere deres medmennesker, hvilket gør det nemt at implementere coaching som et lederskabsværktøj.

EN LEDERSKABS- REVOLUTION UNDERVEJS

Set i et lidt større perspektiv er kvindelige afrikanske ledere blevet et langt mere hyppigt syn end tidligere. At de afrikanske skal spille en større rolle i udviklingen af deres respektive lande betragtes i dag som en helt central del af løsningen på Afrikas udfordringer, og kvinderne har taget ansvaret på sig mere end nogensinde før.

Pragmatisk betragtet har de afrikanske kvinder altid været den 'sociale lim' i lokalsamfund på tværs af

Afrika. Historierne om kvinder, der sår markerne, brødføder familien, sikrer økonomisk overlevelse og stabilitet og ikke mindst holder lokalsamfundet sammen, er utallige. Udover at være holdepunktet i hjemmet og familielivet er det nu især kvinderne, som er med til at skabe forandring i Afrika fra top til bund. De skaber forandring i de virksomheder, hvor de arbejder, bidrager betragteligt til deres lokalsamfund og påtager sig lederskab i deres respektive lande.

Men fortællingen om de succesfulde afrikanske kvinder bliver ofte overset til trods for deres tilstedeværelse som ledere i lokalsamfund, i NGO'er, i erhvervsverdenen og det politiske liv. Og tallene understøtter det sort på hvidt. Som man kan læse ud af World Economic Forum's 2013 Global Gender Gap-statistik, klarer adskillige afrikanske lande sig flot. Island var i 2013 det mest ligestillede land ud af de 136 lande for fjerde gang i træk, mens de øvrige nordiske lande, herunder Danmark, også lå i top 10. Men kigger man en lille smule længere ned på listen, vil det måske komme som en

overraskelse for nogen, at Lesotho og Sydafrika placerer sig på en 16. og 17. plads foran lande som Storbritannien (nr. 18) og Canada (nr. 19). I top 30 ligger også Burundi (nr. 22.) og Mozambique (nr. 26.). World Economic Forum begrundes det således:

»Det skyldes i høj grad kvindernes store deltagelse i arbejdsstyrken. Igenem deres økonomiske aktivitet har kvinderne større adgang til indkomst og økonomisk beslutningstagning, men er til gengæld ofte at finde i sektorer, hvor arbejdstagerne er ufaglærte og lavtlønnede.«

Der er fortsat mange hindringer på vejen mod ligestilling for de afrikanske kvinder, og på globalt plan er det i forhold til politisk indflydelse, at kvinder halter mest bagefter. Men der sker forandring i disse år. Tidligere i år blev Afrikas tredje kvindelige statsleder, Catherine Samba-Panza, indsat som præsident for Den Centralafrikanske Republik. Ligesom hende blev Liberias leder Ellen Johnson Sirleaf og Malawis Joyce Banda indsat som statsledere på et kritisk tidspunkt, hvor deres lande gennemgik enten en større transition eller var i krise.

Af de lande med største repræsentation af kvinder i parlamentet er en tredjedel af de lande, som befinder sig i top 30, at finde på det afrikanske kontinent. Rwanda kommer ind på en klar førsteplads med over halvdelen (64 %) af parlamentets pladser besat af kvinder. Blot 20 år efter folkekræbet er landet gået igennem en fantastisk forvandling. Kvinder er velrepræsenteret på tværs af Rwandas offentlige institutioner, og kvindernes deltagelse i forsoningsarbejdet er en helt central del af landets genopbygning. Her har kvinderne fået indflydelse på baggrund af helt konkrete udfordringer, som landet stod overfor at skulle løse.

De afrikanske kvinder har taget sagen i egne hænder og finder nye veje til at lede udviklingen af det afrikanske kontinent. I en virkelighed, der omfatter barske udfordringer, konstante forandringer og store forventninger til fremtiden, er coaching blevet én måde for de afrikanske kvinder at dygtiggøre sig og støtte andre i deres udvikling.

► Sarah
Owusu

Vokset op i Danmark, Botswana og Mozambique og har herefter boet ti år i London, før hun flyttede tilbage til Mozambique. I dag arbejder hun som coach for kvinder fra bl.a. Nigeria, Den Demokratiske Republik Congo, Den Centralafrikanske Republik, Mozambique og Sydafrika.

BOGANMELDELSE

DER BOR HOLLYWOODSTJERNER PÅ VEJEN

Af MEDINE DUVARCI

Min mobiltelefon vibrerer i lommen. Venner, der ønsker mig held og lykke. De er søde, men det er for sent. Din hånd søger ind i min. Vi sidder i en taxa på vej mod Rigshospitalet, fordi jeg har en knude i mit venstre bryst. Jeg har haft den i så lang tid, at den er blevet en del af mig, og jeg har på intet tidspunkt været bange. Måske er jeg dum. Måske har jeg storhedsvanvid. Men jeg tænker, at jeg er for vigtig til at dø.

Kvinden bag ordene er Maria Gerhardt, bedre kendt som Djuna Barnes, DJ'en, der igennem mange år har tændt op for København bag sin pult. *Der bor Hollywoodstjerner på vejen* er Maria Gerhardts personlige debutroman, som strækker sig over to årtier.

Rejsen skulle gå til Marokko, men for Gerhardt bliver det i stedet til et ophold på Rigshospitalets afdeling 4262. Hun går fra at være kvinden, der tændte op for København, til kvinden med en knude på 8 cm i diameter i brystet. Kræften sætter hendes liv på pause. Venstre bryst fjernes og for 'symmetriens skyld' også det højre.

København danner rammen for Gerhardts personlige beretning om kærlighed og dannelse i velfærdssamfundet, som hun er helt ude af trit med. Hun tager os på en rejse fra hjemstavnen Amager, forbi toppen af Københavns pulserende natteliv til Hellerup, hvor der bor Hollywoodstjerner på vejen. Hun har ingen pensionsopsparing, ingen uddannelse, og det er for sent at blive medlem af Danmark. Alt imens har én veninde optaget hendes tanker i femten år. Historien om Amager-pigens ulykkelige længsel efter at være sammen med Hellerup-pigen strækker sig over de femten år. Det ene øjeblik sidder Gerhardt på en restaurant i Paris med to veninder, det andet øjeblik har hun købt en flybillet tilbage til København. Hun vil fortælle veninden, at hun er forelsket i hende, men tør hun risikere femten års venskab? Kærligheden sejrer, og da hun endelig får sin Hellerup-pige, synes livet at have andre planer for Maria Gerhardt.

»Jeg ved, at katte spinder, når de er glade, når de skal føde, og når de skal dø. Jeg kigger rundt. Rummet kigger på mig. Hvad er det her for noget? En dårlig film? Er jeg hovedpersonen i et fatamorgana, alle i stuen drikker af og soler sig ved?«

Gerhardt har begået en stærk personlig fortælling om det øjeblik, hvor filmen knækker, og man er nødsaget til at finde ud af, hvad der skete, og hvorfor det skete. Svarene finder hun ikke, men livet bliver taget op til overvejelse, og nye rammer må dannes for livets udfoldelser med dem, som er hende nær.

Hvad gør man, når kræft kommer helt tæt ind på livet? *Der bor Hollywoodstjerner på vejen* handler om at finde symmetri i kroppen, i kærligheden, i livet og i København.

► Maria Gerhardt

Maria Gerhardt er bedre kendt under sit DJ-alias Djuna Barnes. Mange kender hende som DJ'en, der spillede weekender væk i København, Berlin, Reykjavik og New York og som stifter og redaktør for magasinet København. Som 34-årig får hun konstateret brystkræft, og *Der bor Hollywoodstjerner på vejen* er hendes personlige debutroman om 2013, året der vendte op og ned på hendes liv.

Tiden er løbet fra den danske barsels- lovgivning

Danske kvinder er dyrere for samfundet end mænd, og det må vi forholde os til, siger professor i nationaløkonomi, Nina Smith. Fremfor at forarges over fremstillingen, opfordrer hun til et opgør med en barselslovgivning, som hæmmer kvinder karriere- og lønmæssigt og trækker Danmark ned ad ligestillingsranglisten.

En kvinde modtager igennem et helt liv 1,6 millioner fra staten efter skat, mens en mand bidrager med 0,6 millioner til staten. Skal vi læse ud af tallene, at mænd i højere grad er økonomisk bæredygtige end kvinder?

»Nej. Tallene er ikke til diskussion, men der ligger mere bag dem, fordi kvinder bruger mere tid end mænd på at passe børn, tager den største andel af barslen og siden hen en meget større andel af sygedagene. Derfor får kvinder meget fladere karriereprofiler og tjener ikke så meget i løn som mændene. Tallene siger ikke noget om, hvem der er nyttige mennesker i samfundet direkte, men om hvem der betaler skatter, og hvad man får tilbage fra velfærdsstaten fordelt på køn. Men det ubetalte arbejde i hjemmet, som kvinder primært står for, er ikke talt med i regnskabet.«

Nu nævner du flere faktorer, som påvirker skævheden på arbejdsmarkedet. Hvor ligger hovedproblemet?

»Tallene afspejler, hvordan vores samfund og vores arbejdsmarked ser ud i dag, og konklusionen er, at vi er meget langt fra ligestilling. Både på hjemmefronten med hensyn til hvordan vi fordeler det ubetalte husarbejde, og hvordan vi fordeler det betalte arbejde ude på arbejdsmarkedet. Kvinder er langt mere uddannede end mænd i dag. Knap 60 procent af dem, der færdiggør en universitetsuddannelse i dag, er kvinder, men på en eller anden måde så vender bøtten, når vi kommer ud på arbejdsmarkedet. Det har den konsekvens, at kvinder ender med at blive en underskudsforretning, da vi trækker rigtig meget på undervisningsressourcerne. Det er spild af talent og uddannelsesinvesteringer, at vi deler hjemmearbejdet og udearbejdet så skævt på køn, da kvinder jo er uddannelsesmæssigt meget mere kvalificerede end mænd.«

Hvad mener du om vores barsels- og omsorgsordning?

»Jeg er ikke stolt af dem. Jeg synes faktisk, at Danmark er ved at have et kæmpe problem i forhold til andre europæiske lande og i forhold til den oprindelige tanke med barselsorloven. Går vi tilbage til Barselskommissionen i slutningen af 1970'erne, før vi fik barselsorloven, da foreslog man, at i tilfælde af, at man skulle give lang barsel, så var det vigtigt eksplicit at dele barselsorloven mellem far og mor, ellers ville det få negative konsekvenser for kvinderne. Alligevel gjorde man det ikke, og siden da er Danmark gået baglæns i den forstand, at man gang på gang

har udvidet barselsorloven uden at lave en eksplicit deling af den. I 2001 udvider man yderligere forældreorloven med et halvt år, (så den nu er på 12 måneder. red) hvilket er helt imod tidens trend sammenlignet med andre europæiske lande, hvor man har indset, at det bør ændres. Danmark kører videre med en ordning, som vi for længst har indset skader kvinder.«

Så barselsordningen er blevet hæmskoen for fuld ligestilling på arbejdsmarkedet?

»De danske kvinder har haft stor nytte af velfærdsstatens ordninger på det her felt og har det endnu. Men barselsorlovsordningerne er kønsskæve i den måde, vi gør det på i Danmark, fordi alle incitamentet ligger til, at det er mor, der kommer til at tage langt hovedparten af tiden. Politikerne er fuldt ud bekendte med problemet, men det er en tabersag rent politisk. Mange kvinder vil gerne have hele forældreorloven, for det har de vænnet sig til. Og så er det svært at komme tilbage og sige, at noget af orloven skal gå til far. Den enkelte kvinde tænker selvfølgelig ikke over, hvilke konsekvenser det har kollektivt set for alle kvinder. Derfor skal politikerne gå forrest og vise vejen, hvis de ønsker reel ligestilling.«

Kunne den islandske løsning med tre måneder til mor, tre måneder til far og tre måneder til deling være løsningen?

»Min vurdering er, at den islandske barselsordning er god. På grund af den finansielle krise har det været svært at studere præcist, hvad der er sket, men det har i hvert fald betydet, at fædre i helt anderledes omfang nu tager barselsorlov på Island. Vi har endnu ikke set de langsigtede konsekvenser for, hvordan ordningen påvirker arbejdsmarkedet, og hvor godt man får brugt de kvindelige ressourcer og talenter, men jeg er overbevidst om, at det vil have en positiv effekt på arbejdslivet.«

I et overordnet samfundsøkonomisk perspektiv ændrer det vel ikke det store, om det er kvinderne eller mændene, som tager barslen?

»Skævheden på barselsområdet har selvfølgelig ikke så stor betydning for kvinder, som ikke har meget uddannelse, eller hvor det ikke betyder så meget, at de går væk fra arbejdsmarkedet i en periode. Men for de kvinder, der er universitetsuddannede, og hvor vi har investeret meget i deres uddannelse, der bliver barselsordningen en usynlig byrde for de fleste af dem, når de får et par børn – og det får de jo rent statistisk. Konsekvensen er tydelig, når man betragter, hvem der forfremmes på arbejdspladsen. Arbejdsgiveren kan med god ret forvente, at kvinden får børn og skal på barsel. Vi har publiceret en artikel i et amerikansk tidsskrift i 2013, hvori vi klart påviser den karrieremæssige konsekvens. Den enkelte kvinde, der får børn og går på barsel, straffes ikke i forhold til andre kvinder. Til gengæld straffes kvinder kollektivt, fordi der eksisterer en indbygget forventning om, at kvinden tager barslen. Det er det, vi kalder statistisk diskrimination i den økonomiske forskning. Altså vi har de her typiske kvindebilleder; kvinder er nogen, der får børn og går på barsel, og de gør det i gennemsnit 90 procent af tiden, mens far kun gør det 10

” **Undersøgelser viser, at Danmark faktisk er ved at være et af de lande i Europa, hvor normer og holdninger til kvinder og karriere er mest kønsstereotype.**

” Mange kvinder vil gerne have hele forældreorloven, for det har de vænnet sig til. Og så er det svært at komme tilbage og sige, at noget af orloven skal gå til far. Den enkelte kvinde tænker selvfølgelig ikke over, hvilke konsekvenser det har kollektivt set for alle kvinder. Derfor skal politikerne gå forrest og vise vejen, hvis de ønsker reel ligestilling.

procent af tiden. Det er konsekvensen af barselorlovsordningen i Danmark. Med den islandske model ville det være sværere at bruge kønnet som indikator for den sortering, som sker allerede tidligt i karrieren. Hvis orloven var meget mere ligeligt fordelt, ville man ikke på forhånd vide, om det var kvinden eller manden, som ville tage barslen. Det er her, vi skal nå hen, hvis vi ønsker at knække uligevægten på arbejdsmarkedet.«

► Nina Smith

58 år, er professor i nationaløkonomi ved Århus Universitet og har igennem flere årtier forsket i ligestillingsøkonomi. Hun har været økonomisk vismand, medlem af en række kommissioner, bl.a. Velfærdskommissionen, og lige nu er hun formand for Dagpengekommissionen.

Sat på spidsen, siger du, at måden, vi har indrettet vores barsels- og omsorgsordninger på i dag, gør det svært for kvinder at få både børn, karriere og velfærdsgoder?

»Havde vi tænkt mere over det og ønsket det, så havde vi skruet de familievenlige ordninger sammen, så de giver incitamentet til, at far og mor bruger dem mere ligeligt. Der er ingen tvivl om, at alle de her familievenlige ordninger gør det lettere for os at komme ud på arbejdsmarkedet, men eftersom det er kvinderne, der bruger dem, er de med til at cementere, at kvinderne stadigvæk kun er den sekundære arbejdskraft i husholdningen. Danmarks problem er, at vi udvidede barselorloven til et helt år og gav det som forældreorlov. Det har gjort det svært at trække den tilbage igen, fordi moderen ofte føler, at det er hendes. Vi kan sagtens have velfærdsstater og ligestilling, men så skal man gennemtænke ligestillingen og designe ordningerne herefter. Det er jo strengt taget ikke raketvidenskab.«

Vi kan lovgive på barselsområdet, men når det handler om de huslige pligter, det ulønnede arbejde i hjemmet, som kvinderne i høj grad påtager sig, så er lovgivning ikke en mulighed. Så kan vi nogensinde opnå fuld ligestilling på det her område?

»Nej, vi kan jo ikke lovgive om kønsstereotyper, normer og holdninger, som i virkeligheden er det, der er rigtig vigtigt for kvindernes muligheder på arbejdsmarkedet. Et af de eneste policy instrumenter, jeg kan komme i tanke om, er netop fordelingen af barselorloven. Men pointen er, at bl.a. barselsordningerne er med til at fastholde, ja måske ligefrem forstærke kønsstereotyperne. Det er noget, der forskes en del i. Undersøgelser viser, at Danmark faktisk er ved at være et af de lande i Europa, hvor normer og holdninger til kvinder og karriere er mest kønsstereotype. Det overrasker de fleste. Men Danmark står altså stille eller rutsjer snarere nedad på de fleste internationale ranglister for ligestilling på arbejdsmarkedet.«

Øs af din kærlighed – om

Særlige strukturer i samfundet i dag giver voksne børn mere ret og magt end deres forældre. Konsekvensen kan være, at ældre i familien, særligt mødre, svigermødre og bedstemødre, bliver usikre og føler sig afvist.

I en nylig udgave af Mads og monopolet skrev en mor, Solvej, om sin søn og hans kæreste. Kæresten forsøgte at overbevise deres søn om, at hans forhold til forældrene var 'usundt', især forholdet til moren, og at de burde begrænse deres samvær. Det var moren ked af, og spørgsmålet gik på, om hun skulle tale med sin søn om det.

Et af svarene fra monopolet var, at 'børn er kun til låns', at det er helt naturligt, at der kommer konkurrence, når ens børn får partnere. Panelet konkluderede, at moren ikke skulle sige noget, men blot øse af sin kærlighed.

Morens spørgsmål repræsenterer en udbredt følelse af usikkerhed og afvisning blandt mange ældre forældre og bedsteforældre. Monopolets svar repræsenterer noget af grunden til, at det kan være sådan.

ARBEJDSKRAFT UDEN ANERKENDELSE

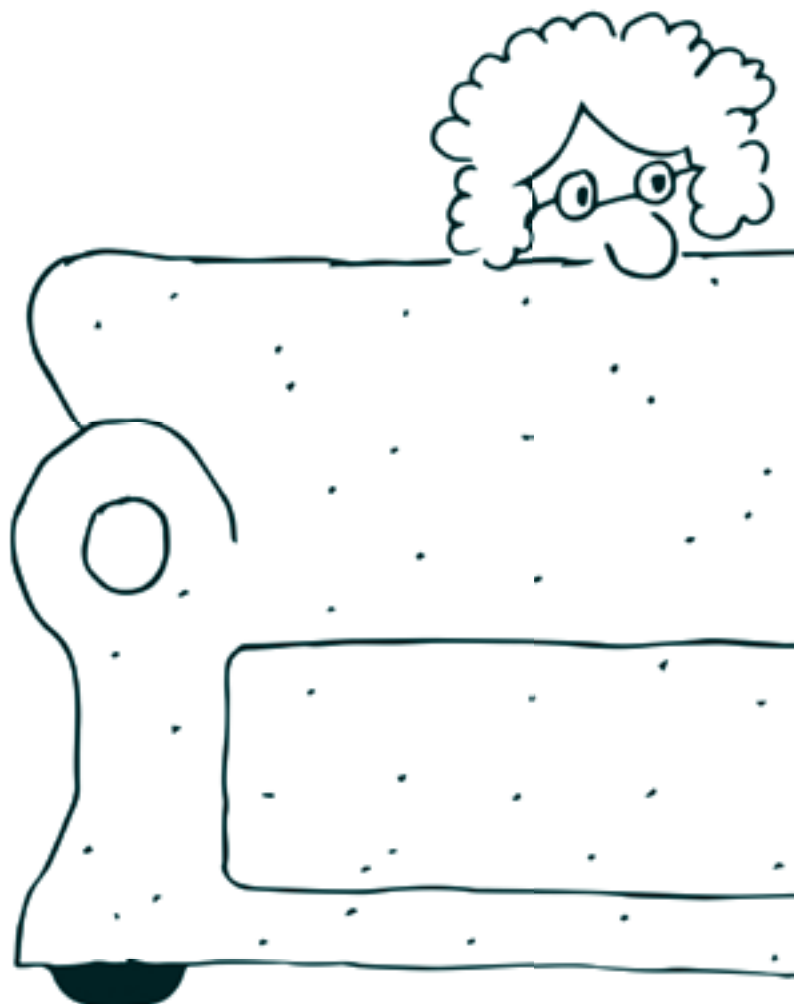
Det er ikke fordi, bedstemødre i dag ikke er villige til at passe børnebørn. Ifølge en undersøgelse fra 2012 er danske bedsteforældres børnebørnspasning 850 mio. kr værd, fordi de giver forældrene mulighed for at gå på arbejde på trods af syge børn. Men denne arbejdsindsats er ikke altid ensbetydende med anerkendelse fra de voksne børn.

Relationer mellem de voksne generationer i familien er et tabubelagt område sprængfyldt med potentielle konflikter og sårede følelser, hvor de ældste familiemedlemmer let kan blive taberne. Det kan selvfølgelig have psykologiske årsager, og begge parter kan have hver deres fejl. Men der er også kulturelle og historiske forklaringer på manglende anerkendelse af de ældre i familien – især kvinderne. Der er nemlig særlige strukturer i samfundet, som giver voksne børn mere ret og magt end deres forældre, og som sætter

især ældre mødre i en særligt udskældt position. Det er nogle af resultaterne af en ph.d.-afhandling om emnet, som baserer sig på historiske kilder og interviews med ældre kvinder.

IKKE FULDGYLDIGE BORGERE

En af forklaringerne på, at ældre kvindelige familiemedlemmer føler sig fremmedgjort i familien, bunder i, at deres alder diskvalificerer dem som ligeværdige med deres voksne børn. Den franske forfatter, feminist og filosof Simone de Beauvoir omtaler kvinden som 'det andet køn' i forhold til manden, der er 'det første køn', hvilket svarer til

ældre kvinder i familien

'det normale køn'. Også i forhold til alder findes et hierarki: 'det normale' midt i livet og 'de andre ældre'; de tre domme, barndom, ungdom og alderdom. Disse tre aldersfaser opfattes ikke helt så 'normale' som voksenlivet. Med andre ord, børn, unge og gamle ses ikke som fuldt udviklede og funktionsdygtige, og de behandles ikke helt som fuldgyl-dige borgere i samfundet. Derfor har børn og unge travlt med at blive voksne, og aldrende voksne vil ikke være

gamle; hvis de skal omtales med respekt, kaldes de seniorer eller borgere. Som gammel mister man troværdighed; man repræsenterer det gamle, det forældede, og allerede når man får børn, er man for-ældre, men det opdager man først senere konsekvensen af.

FAMILIESTEREOTYP FREMSTILLING AF IDEALFAMILIEN

I gamle dage betød ordet 'familie' en gruppe mere eller mindre beslægtede mennesker, som boede sammen, og det var ikke altid lykken, men det var man nødt til. Den moderne velfærdsstat hjalp individer til at blive frigjort fra slægtens stramme bånd. De blev i stedet selvstændige, uafhængige borgere, fordi generationerne fik mulighed for at bo adskilt. Det betød, at de gamle i familien i dag ikke længere opfattes som nogen, der rigtig hører med til fa-

milien. Når man flytter hjemmefra og får børn, siger vi, at man stifter familie, eller at man får sin egen familie, og det betyder bogstaveligt talt, at familie er dem, der er jævnaldrende og yngre end en selv, og at de gamle ikke længere tæller med på samme måde.

Den moderne familie illustreres næsten altid som et idebillede, der består af et sæt forældre af hver sit køn med to børn. Det billede er for nyligt blevet kritiseret, fordi det ikke rummer regnbuefamilier, skilsmisseg familier og enlige forældre. Men pudsig nok har ingen endnu råbt op om de stereotype aldersopfattelser, som familieidealet afspejler. De gamle hører bare ikke med, slut. Tværtimod handler både familieforskning og familiepolitik stort set udelukkende om børn, unge og unge forældre – indtil skilsmissen, der åbenbart repræsenterer familielivets endeligt. Som et eksempel på dette kan man slå op på Borger.dk under 'Familie og børn'. Derfor har bedsteforældre ikke juridisk ret til noget som helst, der angår børnebørn. Det giver forældre en stor magt over deres ældre forældre, fordi de har mulighed for at nægte samvær med børnebørn.

Den moderne adskillelse af generationer har også givet praktiske fordele for familierne. Hvor især yngre og mid-

” **Relationer mellem de voksne generationer i familien er et tabubelagt område sprængfyldt med potentielle konflikter og sårede følelser, hvor de ældste familiedlemmer let kan blive taberne**

aldrende kvinder i mange andre lande bruger en stor del af deres tid og liv på at passe og pleje familiemedlemmer, bidrager kvinder i Danmark på arbejdsmarkedet og til produktiviteten. Fremfor at være pligt-praktisk holdes vores familiekultur sammen af følelser. Derfor er følelsesarbejde vigtigt, og her kræves en særlig indsats af de ældre kvinder, som det også fremgik af Monopolets råd til Solvej.

VELFÆRDSSTATENS GODE MOR

Kvinder har en lang tradition for at øve sig i familiens følelsesarbejde; for som kvinde skal man lære at være en God Mor. I mange år rummede kernefamilien en skarp opdeling mellem mandens rolle som udearbejdende og kvindens rolle som husmor. Denne arbejdsdeling blev understøttet finansielt af velfærdsstaten, fx i skattelovgivning, og husmødre blev værdsat og videreuddannet af statslige organer som fx. Statens Husholdningsråd og Sundhedsplejerskeordningen fra 1937. Arbejdet i hjemmet blev således højt samfundsmæssigt værdsat. Man må også bide mærke

i, at i denne samfundsmodel var det meningen, at omtrent halvdelen af den voksne befolkning – nemlig alle gifte kvinder – arbejdede med pleje og omsorg for andre. En sådan samfundsprioritering af omsorgsarbejde har vi ikke længere. Problemet var bare, at kvinderne ikke fik løn for dette familiearbejde, og at de derfor var økonomisk afhængige af deres ægtemænd – og af at de havde en. Bl.a. derfor opførte denne kønsrollefordeling i familien.

Husmoren blev erklæret død som kategori af Danmarks Statistik i 2001, og det er hun stort set også i Danmarks Dagligliv, hvor kvinder deltager næsten på lige fod med mænd på arbejdsmarkedet. Men kvinden som omsorgsyder og følelsesarbejder lever i bedste velgående som en kulturelt nedarvet ånd fra forne tider. Kvinder forventes stadig at udføre det følelsesmæssige arbejde som God Mor. Det gælder ikke mindst, når de bliver ældre, som Solvej blev erindret om.

FRA GODE MOR TIL STORE MOR

Siden psykologiens fremvækst op gennem det 20. århundrede er generationsoprøret blevet naturliggjort som en slags urkraft i mennesket, der trænger sig på i unge mennesker i forhold til deres forældre. Det er endda blevet accepteret – og for nogle naturligt – at man må tage afstand fra eller ligefrem fravælge sine forældre. Dette hænger også sammen med en stadigt større fokusering på 'den rigtige' opdragelsesform, som – af gode grunde – ændrer karakter fra tiår til tiår.

I hver generation kan mødre derfor gøre sig store anstrengelser for at udføre familiens følelsesarbejde og være en God Mor efter de seneste forskrifter, men projektet vil aldrig lykkes for dem, fordi forskrifterne bliver forældede, ligesom hun selv. Den ældre mor er udfordret på tre fronter. Hun nærmer sig den uønskede alderdom, som gør hendes kompetencer forældede, Hun er ikke længere en del af den 'rigtige' familie, og hendes bestræbelser på at være en God Mor udføres i en balancegang, hvor der er stor risiko for, at hun i stedet opfattes som en mor, der blander sig i alt for meget eller gør de forkerte ting. En 'Mamma Grande', som en yngre mor sagde om sin egen mor.

Derfor er monopolisternes råd til Solvej om at lave øsekærlighed meget nærliggende, men det er ikke sikkert, at projektet lykkes. Det er en svær balancegang at være en God Mor uden at blive en For Stor Mor.

Artiklen er et kort ekstrakt af forfatterens ph.d.-afhandling: *Bedstemorsnak. Et kulturanalytisk studie af ældre kvinders liv i dansk familiekultur i det 20. århundrede*, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. Kan købes ved henvendelse til forfatteren: al@blaakildes.net.

Af SOFIE L. NIELSEN, journalist

Hverdagssexisme sat til debat

Bølgerne gik til tider højt, men der var plads til latter, da Dansk Kvindesamfund i november måned inviterede til champagne og paneldebat om hverdagssexisme i Dome of Visions fine lokaler på kajen ved Den Sorte Diamant. Arrangementet faldt i forbindelse med fejringen af Everyday Sexism Projects tildeling af Suzanne Gieses Mindelegat 2014.

Debatpanelet bestod af journalisterne Karen Thisted og Angela Brink og komikerne Sebastian Dorset og Tine Marie Nielsen, som blev stillet til opgave at diskutere, hvordan de selv ville håndtere forskellige scenarier af hverdagssexisme, lige fra sjofle jokes på arbejdspladsen til nedladende sprogbrug om deres køn. Debatten kom vidt omkring. Karen Thisted berettede levende om tiden som ung journalist på en

redaktion, hvor den sexistiske tone overfor kvinderne var nådesløs. Tine Marie, der til daglig arbejder som skolelærer, understregede, hvordan vi allerede i en tidlig alder skal have fokus på respekten mellem kønnene.

Efter debatten vendte DJ Nannalicious plader, og de fremmødte kunne ved samme lejlighed nyde et glas champagne og se fotograf Heidi Maxmilings smukke fotoserie *I kærlighed og ærlighed – et portræt af en kvindekrop*, som viser den nøgne kvindekrop i alle aldre og former.

Kvinder hjælper kvinder

www.zonta.dk

Conviction
Commitment
Courage

Zonta København II - Zonta København III

Har du lyst til meningsfuld fundraising?

Gør en forskel
for voldsudsatte
kvinder

Dansk Kvindesamfunds Krisecenter har brug for frivillige fundraisere, der har lyst til at skabe bedre muligheder og rammer for de kvinder og børn, der er på vej mod en tilværelse uden vold. Som fundraiser hos os arbejder du med donorrelation og indsamling af større og mindre gaver.

Vil du vide mere, så besøg os på www.krisecenteret.dk eller skriv til info@krisecenteret.dk.

Dansk Kvindesamfunds Krisecenter
Vodroffsvej 40, 1900 Frederiksberg C

Den amerikanske fotograf Laura Heyman i et selvportræt.

What's Your Story, Woman?

Dansk Kvindesamfund har allieret sig med kurator Mette Bundgaard i en fotokampagne, som skal dokumentere danske kvinders liv anno 2014.

Projektet, som Mette Bundgaard var idekvinden bag, startede oprindeligt som en fotoudstilling ved navn What's Your Story, Woman, hvor en række udvalgte fotografer bidrog med deres skildring af kvinders mangefacetterede liv, lige fra trafficking og kropsidealer til ligestilling og alder. Billederne prydede metrovæggen omkring Rådhuspladsen i august, september og oktober måned.

Kampagnen lever nu videre på Instagram ført an af 13 markante kvindelige ambassadører, som løbende poster billeder fra deres hverdag. Ideen er at få kvinder fra hele Danmark til at deltage og sætte deres aftryk på dansk kvindehistorie. Du kan deltage ved at uploade et øjebliksbillede af dig selv på Instagram med hashtag #whatsyourstorywoman.

#whatsyourstorywoman

► Seminar

FÅ STYR PÅ DIN ØKONOMI

Påvirkes min pension af, at jeg bliver skilt eller går på barsel? Hvorfor kommer jeg aldrig igennem med mit lønkrav? Hvordan starter jeg min egen forretning?

Er der også områder indenfor din økonomi, som kan forbedres, eller har du planer om at starte dit eget? Nu kan du få hjælp. Dansk Kvindesamfund har sammensat et seminar, hvor du kan få svar på de oftest stillede spørgsmål om iværksætteri, lønforhandling og pension. Kyndige fagpersoner vil guide dig igennem regeljunglen og rådgive dig om, hvordan du forbedrer din økonomi med udgangspunkt i din konkrete situation.

Vi udbyder workshops i iværksætteri, lønforhandling og pension. Det er kun muligt at tilmelde sig et af arrangementerne, da de afholdes samtidigt. Vi afslutter dagen med et fælles panel, som svarer på spørgsmål fra publikum, diskuterer og giver gode råd til deltagerne om emner indenfor økonomi.

Seminaret finder sted den 20. januar 2015 kl. 16–20 i Kvarterhuset, Jemtelandsgade 3, 2300 København S. Dansk Kvindesamfund byder på sandwich og drikkevarer.

Arrangementet er offentligt og tilmelding foregår efter først-til-mølle-princippet ved at skrive til: Signe.vahlun@danskkvindesamfund.dk. Spørgsmål kan stilles på telefon 28 89 56 72.

REDAKTION:

Sofie L. Nielsen, journalist
(ansvh. redaktør)

SKRIBENTER:

Sarah Risbøl Jacobsen, journalist
Medine Duvarci, stud.mag. i Kom-
munikation og Kultur- og Sprog-
mødestudier

Anne Leonora Blaakilde, cand.mag. i
folkloristik og retorik, Ph.d. i etnologi

Sarah Owusu, MA i filosofi fra Univer-
sity of London og coach.

Lisa Holmfjord, socialrådgiver, MA i
retorik og kommunikation

KORREKTUR:

Charlotte Ferslev Møller, cand.phil.

Gå ikke glip af ...

Feministisk nytår, stand-up og fest i
Århus, 7. marts 2015. 8. Marts-initiativets
demonstration mod købesex, 8. marts
2015. Uddeling af Mathildeprisen, 24.
april 2015. Landsmøde, 25. april 2015.
Grundlovsoptog på 100-årsdagen for
kvinders valgret, 5. juni 2015.

Kender du noget, vi ikke skal gå glip af?

Giv os et tip på presse@danskkvindesamfund.dk

VIL DU I KONTAKT MED DANSK KVINDESAMFUND?**Sekretariat**

Niels Hemmingsens Gade 10, 3., 1153 København K

T: 33 15 78 37 (tirsdag og torsdag kl. 10 – 15)

E: sekretariat@danskkvindesamfund.dk

LOKALE KREDSE OG NETVÆRK

Dansk Kvindesamfund har lokale kredse og netværk fordelt over hele landet. Ønsker du at deltage aktivt i dit nærområde, kan du finde de enkelte kredsers kontaklinformationer på vores hjemmeside under menupunktet 'Hvem er vi?'.

KVINDEN&SAMFUNDET

udkommer i 2015

i to ordinære udgaver.

Annoncer optages efter aftale.

Indlæg offentliggøres på
www.danskkvindesamfund.dk

Medlemskab af Dansk
Kvindesamfund inkl.
abonnement på
Kvinden&Samfundet koster:
250 kr. pr. halvår.
For studerende 175 kr.
pr. halvår.

► **Ditte Obeling** er 24 år gammel og fra Århus, hvor hun studerer Nordisk Sprog og Litteratur på Århus Universitet. Hun er frivillig i Everyday Sexism Project Danmark og har været medlem af Dansk Kvindesamfund siden 8. marts 2013.

MEDLEMMET MENER: **DITTE OBELING**

Af **SOFIE L. NIELSEN**, journalist

Hvorfor meldte du dig ind i Dansk Kvindesamfund?

Det var en naturlig beslutning, fordi jeg har haft en stigende interesse for køn og har beskæftiget mig meget med det på universitetet i mine opgaver. På et tidspunkt fik jeg brug for at få det rykket ud af den akademiske verden og komme i kontakt med andre med samme interesse. Og så var det jo også en mulighed for at støtte op om de sager, Dansk Kvindesamfund beskæftiger sig med. Derfor meldte jeg mig ind.

Hvad har du fået ud af at være medlem?

Det, der betyder allermest, er nok, at jeg blev en del af Everyday Sexism Project. Det har haft stor betydning i mit liv det sidste år, hvor jeg har været med til at afholde fredagscafeer i Århus og mødt en masse mennesker. Både på nettet og til caféerne kan vi støtte hinanden i at være mere bevidste om den sexisme, vi bliver udsat for. Det her med at have et feministisk netværk på tværs af landet er en fantastisk mulighed, vi har nu, takket være projektet. Så jeg er virkelig oppe at køre over, at Everyday Sexism Project vandt Suzanne Gieses Mindelegat.

Hvilke ligestillingsområder er du særligt optaget af?

Især hverdagssexisme, hvor jeg også mener, at man selv kan gøre noget aktivt for at skabe forandring. Jeg kan godt lide det aktivistiske aspekt ved det. Så er jeg også meget fokuseret på LGBT-rettigheder som lesbisk, og det at kunne inkludere de her perspektiver i hverdagssexismedebatten, tror jeg, kan hjælpe med at skabe forståelse for, hvordan forskellige mennesker bliver udsat for sexisme. Jeg går også meget op i, at feminisme skal være inkluderende, og at vi får defineret, hvad feminisme er, og hvad der er god feminisme. Altså at vi kan være selvkritiske, så det ikke kun handler om at kritisere "de andre". Det, synes jeg, er ekstremt vigtigt.

HAR DU OGSÅ EN MENING OM LIGE- STILLING OG KVINDERS RETTIGHEDER?

I Dansk Kvindesamfund mener vi ikke, at mænd og kvinder skal være ens, men vi mener, at der er mange forskellige måder at være både kvinde og mand på. Og så er det vores klare holdning, at kvinder og mænd skal have lige muligheder. Hvad mener du?

Meld dig ind i dag på:
<http://bit.ly/dkmedlem>

Så modtager du
KvindeneSamfundets aktuelle
ligestillingsindspark to gange
årligt.